

Η ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΤΑ ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΟΥΜΕΝΑ ΕΡΓΑ: ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ΟΜΙΛΟΥ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Έλια Βλάχου

Υπεύθυνη ΠΙΟΠ, σε συνεργασία με την

Χρύσα Νικολάου

Υπεύθυνη Βιβλιοθήκης ΠΙΟΠ

1. Εισαγωγή

Η οικονομία του πολιτισμού και της δημιουργίας, αναζητώντας ένα βιώσιμο αναπτυξιακό μοντέλο, αποτυπώνεται ξεκάθαρα στη στρατηγική «Ευρώπη 2020»¹. Η σύνδεση των πολιτιστικών βιομηχανιών με τον τουρισμό, με στόχο την ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας, είναι μια από τις βασικές προτεραιότητες του Πολιτιστικού Ιδρύματος Ομίλου Πειραιώς (ΠΙΟΠ) μέσα από χρηματοδοτήσεις που στηρίζουν την έννοια της επιχειρηματικότητας, συντασσόμενες πάντα με την εθνική στρατηγική.

Το ΠΙΟΠ είναι κοινωφελές ίδρυμα μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, το οποίο υλοποιεί τις δεσμεύσεις Εταιρικής Υπευθυνότητας της Τράπεζας Πειραιώς στον τομέα του Πολιτισμού². Κύριοι στόχοι, βάσει και του καταστατικού του, είναι η διάσωση, καταγραφή και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και ταυτότητας του τόπου, με έμφαση στη σύνδεση του Πολιτισμού με το Περιβάλλον και την αειφόρο ανάπτυξη, στους τομείς της παραδοσιακής, βιοτεχνικής και βιομηχανικής τεχνολογίας της χώρας μας και στην άυλη πολιτιστική κληρονομιά.

---

1. http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/index_el.htm

2. <http://www.piraeusbankgroup.com/el/corporate-responsibility/culture>

Οι στόχοι αυτοί επιτυγχάνονται με: α) τη δημιουργία και διαχείριση δικτύου θεματικών τεχνολογικών μουσείων στην ελληνική περιφέρεια, στα οποία προβάλλεται ο ιδιαίτερος χαρακτήρας της παραγωγής στην αντίστοιχη περιοχή, αναδεικνύοντας το τρίπτυχο Άνθρωπος-Περιβάλλον-Πολιτισμός, β) την υλοποίηση ερευνητικών προγραμμάτων και τη δημοσίευση επιστημονικών εργασιών, γ) την οργάνωση ιστορικού αρχείου, συνδεδεμένου με την οικονομική, τραπεζική, βιομηχανική και αγροτική ιστορία του τόπου, δ) τη λειτουργία εξειδικευμένης βιβλιοθήκης ανοιχτής στο κοινό, ε) την οργάνωση ποικίλων επιστημονικών και πολιτιστικών δράσεων, στ) την υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων και δραστηριοτήτων, με έμφαση στις μαθητικές ηλικίες, ζ) τη συμμετοχή στο δημόσιο διάλογο για τη χάραξη στρατηγικών στο χώρο του πολιτισμού, η) τη συνεργασία με ελληνικούς και διεθνείς πολιτιστικούς και εκπαιδευτικούς φορείς αναγνωρισμένου κύρους και θ) την αξιοποίηση των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών.

Διαρκής επιδίωξη του Πολιτιστικού Ιδρύματος Ομίλου Πειραιώς παραμένει η διατήρηση της υψηλής ποιότητας των υπηρεσιών του προς την κοινωνία και τον πολιτισμό και η συνεχής βελτίωση του έργου του στους τομείς στους οποίους δραστηριοποιείται³. Βάσει του καταστατικού του, το Ίδρυμα επιδιώκει τη συγχρηματοδότηση της υλοποίησης ορισμένων πράξεων από εθνικούς και κοινοτικούς πόρους. Η δημιουργία και λειτουργία του Δικτύου των επτά θεματικών τεχνολογικών Μουσείων τα οποία συγχρηματοδοτήθηκαν από ευρωπαϊκά κονδύλια, ο εμπλουτισμός του Δικτύου με δύο ακόμα θεματικά μουσεία, η διεκδίκηση και ανάληψη και άλλων συγχρηματοδοτούμενων έργων (Δίκτυο Πausanias 2.0, LIFE-Stymfalia) αποτυπώνουν το νέο «επιχειρησιακό μοντέλο» που συντάσσεται με την οικονομία του πολιτισμού και της δημιουργίας, συμβάλλοντας σε

3. Το Ίδρυμα έχει αναπτύξει και εφαρμόζει Σύστημα Διαχείρισης Ποιότητας, σύμφωνα με το Πρότυπο EN ISO 9001:2008, πιστοποιημένο από την «TUV AUSTRIA HELLAS» και Σύστημα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης από την Κυπριακή Εταιρεία Πιστοποίησης (ΚΕΠ), ελληνικό μητρώο EMAS, με αριθμό καταχώρισης EL-000110. Το 2012 απονεμήθηκε στο ΠΙΟΠ από την Europa Nostra το Βραβείο της Ε.Ε. για την Πολιτιστική Κληρονομιά, στην κατηγορία «Ειδικές υπηρεσίες».

ένα νέο τύπο ανάπτυξης που στηρίζεται στα πολιτιστικά αγαθά. Σε αυτό το πλαίσιο, ο στρατηγικός προγραμματισμός του Ιδρύματος συντάσσεται με τους στόχους της Ευρώπης 2020 για έξυπνη, βιώσιμη και συμπεριληπτική ανάπτυξη και επιδιώκει την κεφαλαιοποίηση της παραγόμενης γνώσης και εμπειρίας με γνώμονα την κοινωνικο-οικονομική βιωσιμότητα.

Αρωγό τόσο στη διαμόρφωση των προτάσεων όσο και στη μετέπειτα υλοποίηση των συγχρηματοδοτούμενων έργων αποτέλεσε και εξακολουθεί να αποτελεί η Βιβλιοθήκη του Ιδρύματος, με τη συλλογή και επεξεργασία πληροφοριών με τη χρήση των νέων τεχνολογιών. Παρακάτω θα γίνει ενδεικτική αναφορά σε τέσσερα συγχρηματοδοτούμενα έργα που υλοποιούνται την παρούσα χρονική στιγμή από το ΠΙΟΠ, καθώς και στη συμβολή της Βιβλιοθήκης ΠΙΟΠ στην πορεία των έργων αυτών.

Η Βιβλιοθήκη αριθμεί περίπου 57.000 ελληνικούς και ξενόγλωσσους τίτλους βιβλίων, καθώς και περιοδικές εκδόσεις. Διαθέτει τίτλους στα πεδία έρευνας και δραστηριοποίησης του Πολιτιστικού Ιδρύματος Ομίλου Πειραιώς αλλά και γενικότερα του Ομίλου Πειραιώς, όπως βιομηχανική αρχαιολογία, ιστορία της τεχνολογίας, μουσειολογία, πολιτιστική διαχείριση, ανθρωπολογία, λαογραφία, εθνολογία, οικονομική και κοινωνική ιστορία, χρηματοοικονομικά, τραπεζικά και οικονομικά θέματα, γεωτεχνικά και περιβαλλοντικά θέματα, αγροτική οικονομία και πολιτική, και εξυπηρετεί τις βιβλιογραφικές ανάγκες των ερευνητών συμβάλλοντας σημαντικά στην ολοκλήρωση του έργου τους. Σημαντικό τμήμα αποτελούν οι ειδικές συλλογές, οι οποίες περιλαμβάνουν υλικό που χρονολογείται από τον 19ο αιώνα.

Ειδικότερα, το φυσικό αντικείμενο κάθε πράξης κατά τη διαδικασία σύνταξης της πρότασης στηρίζεται κατά κύριο λόγο στη βιβλιογραφική επισκόπηση του υλικού της Βιβλιοθήκης του Ιδρύματος από τους αρμόδιους συντάκτες. Συνεπώς, ο εμπλουτισμός της βιβλιοθήκης υπηρετεί τις αντίστοιχες προτεραιότητες. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, το προσωπικό της Βιβλιοθήκης σε συνεργασία κατά περίπτωση με το προσωπικό της Υπηρεσίας Μουσείων, της Υπηρεσίας Έρευνας και Προγραμμάτων και της Μονάδας Περιβάλλοντος της Τράπεζας Πειραιώς και με εξωτερικούς συνεργάτες προβαίνει στην αγορά επι-

πλέον τίτλων και μελετών σχετικών με το φυσικό αντικείμενο του υπό διαμόρφωση έργου.

2. Μουσεία ΠΙΟΠ

Το Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς συντηρεί Δίκτυο επτά θεματικών Μουσείων στην ελληνική περιφέρεια, συμβάλλοντας καθοριστικά στην προβολή της παραγωγικής ιστορίας του τόπου μας, με την ανάδειξη της σύνδεσης των φυσικών πόρων με τις αντίστοιχες παραγωγικές διαδικασίες. Παράλληλα, τα Μουσεία του ΠΙΟΠ αποτελούν ζωντανούς πυρήνες πολιτισμού στην ελληνική περιφέρεια, καθώς λειτουργούν ουσιαστικά ως χώροι καθημερινής πολιτιστικής δημιουργίας στις πόλεις όπου φιλοξενούνται⁴. Για τη δημιουργία και λειτουργία των Μουσείων, το ΠΙΟΠ συνεργάζεται αποτελεσματικά με το Υπουργείο Πολιτισμού, την τοπική και περιφερειακή αυτοδιοίκηση, την τοπική κοινωνία, καθώς και με ευρύ δίκτυο ειδικών σε θέματα περιβάλλοντος και πολιτισμού.

Τα επτά θεματικά Μουσεία που λειτουργούν είναι: Υπαίθριο Μουσείο Υδροκίνησης (Δημητσάνα), Μουσείο Μετάξης (Σουφλί), Μουσείο Βιομηχανικής Ελαιουργίας Λέσβου (Αγία Παρασκευή Λέσβου), Μουσείο Πλινθοκεραμοποιίας Ν. & Σ. Τσαλαπάτα (Βόλος), Μουσείο Ελιάς και Ελληνικού Λαδιού (Σπάρτη), Μουσείο Μαρμαροτεχνίας (Πύργος Τήνου), Μουσείο Περιβάλλοντος Στυμφαλίας.

Ιδιαίτερη αναφορά θα γίνει στα υπό κατασκευή μουσεία που εντάσσονται στο ΕΣΠΑ 2007-2013, Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα», α) Πράξη *Μουσείο Μαστίχας Χίου* (Δημόσια Δαπάνη: 9.234.800 €) και β) Πράξη *Μουσείο Αργυροτεχνίας Ιωαννίνων* (Δημόσια Δαπάνη: 7.179.275 €) και υλοποιούνται στην τρέχουσα προγραμματική περίοδο, με προβλεπόμενη ολοκλήρωση τον Δεκέμβριο 2015.

---

4. Η Βιβλιοθήκη ΠΙΟΠ σε συνεργασία με την Υπηρεσία Εκδόσεων του Ιδρύματος στο προσεχές διάστημα θα συμβάλει στη δράση «Μουσεία καθημερινοί χώροι», δημιουργώντας γωνιές ανάγνωσης σε κάθε Μουσείο του Ιδρύματος.

Το Μουσείο Μαστίχας Χίου χωροθετείται στη Νότια Χίο, στην περιοχή των Μαστιχοχωριών. Η μόνιμη έκθεση πραγματεύεται τη μαστίχα Χίου ως μοναδικό προϊόν. Στοχεύει στο να αποτυπώσει την τεχνική της παραδοσιακής καλλιέργειας, να παρουσιάσει την ιστορία του προϊόντος, την εξέλιξη της προβιομηχανικής και βιομηχανικής τεχνολογίας για την παραγωγή, εκμετάλλευση και διάθεση της μαστίχας και να αναδείξει τις ποικίλες χρήσεις της.

Το Μουσείο Αργυροτεχνίας αναπτύσσεται εντός του Κάστρου των Ιωαννίνων (Ιτς Καλέ) και πιο συγκεκριμένα στο δυτικό προμαχώνα της νοτιοανατολικής ακρόπολης. Η μόνιμη έκθεση έχει ως κύριο στόχο να παρουσιάσει την τεχνολογία της αργυροτεχνίας μέσα από τη διαχρονική διάστασή της και να περιγράψει το πλέγμα εργαλειακού εξοπλισμού και τεχνικών. Ταυτόχρονα, με την έμφαση που δίνεται στα Ιωάννινα και την Ήπειρο, αναδεικνύεται το κοινωνικο-οικονομικό πλαίσιο στο οποίο αναπτύχθηκαν τα τοπικά εργαστήρια, καθώς και η ιδιαίτερη πολιτιστική ταυτότητα της περιοχής, που συνδέεται στενά με την αργυροτεχνία.

Στην περίπτωση των δύο Μουσείων, τόσο στο στάδιο των μελετών που απαιτείται να ολοκληρωθούν, να εγκριθούν και να κατατεθούν μαζί με τον φάκελο προς ένταξη για χρηματοδότηση από την Ε.Ε., όσο και στο στάδιο της υλοποίησης της πράξης, και ειδικότερα των «μουσειολογικών» υποέργων, αξιοποιούνται πλήρως οι υπηρεσίες βιβλιογραφικής υποστήριξης που παρέχει η Βιβλιοθήκη ΠΙΟΠ, αναπτύσσοντας ειδικές θεματικές ενότητες, ώστε να καλύψει τις ανάγκες του φυσικού αντικειμένου του κάθε υποέργου και της πράξης συνολικά.

3. Δίκτυο Πausανίας 2.0: από το Σχολείο στο Μουσείο

Το Πολιτιστικό Ίδρυμα του Ομίλου Πειραιώς, στο πλαίσιο της διασύνδεσης με την εκπαιδευτική κοινότητα, υπέβαλε πρόταση με τίτλο «Δίκτυο Πausανίας 2.0: από το Σχολείο στο Μουσείο» στο πλαίσιο της πρόσκλησης 164 του Ειδικού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Το έργο «Δίκτυο Πausανίας 2.0: από το Σχολείο στο Μουσείο» αποτελεί μια καινοτόμο πρόταση για την ανάπτυξη βιωματικών εκπαιδευτικών δράσεων και εκπαιδευτικού υλικού που συνδέουν το σχολείο με τον τόπο, τους φυσικούς πόρους, την παραγωγική ιστορία, την πολιτιστική κληρονομιά και το Μουσείο. Σκοπός του είναι να αναπτύξει εκπαιδευτικές δράσεις στα Μουσεία του Δικτύου του ΠΙΟΠ, με τρόπο ώστε να ανταποκρίνονται στα χαρακτηριστικά του «Σχολείου του 21ου αιώνα», και ειδικότερα στους στρατηγικούς στόχους της ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς, της γνωριμίας με την τοπική ιστορία, της αειφορίας στην εκπαίδευση και της στήριξης βιωματικών δράσεων.

Αναλυτικότερα, το έργο προτείνει: α) τη σύνδεση της σχολικής ύλης με προτάσεις για την υλοποίηση της ερευνητικής συνθετικής εργασίας (project) που θα υλοποιούνται στο Μουσείο, β) την ανάπτυξη εκπαιδευτικών δράσεων και δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού γύρω από τα τοπία πολιτισμού της εκάστοτε περιοχής, γ) την ανάπτυξη της κουλτούρας του ερευνητή στους μαθητές, συνδυάζοντας την επίσκεψη στο Μουσείο με την έξοδο στο «πεδίο», το οποίο –ανάλογα με τη θεματική– μπορεί να οδηγήσει σε χώρους πολιτιστικής κληρονομιάς, περιβαλλοντικής σημασίας, σύγχρονης δημιουργίας, δ) την ενθάρρυνση της μετατροπής των μαθητών από απλούς χρήστες νέων τεχνολογιών σε παραγωγούς περιεχομένου, ως αποτέλεσμα ομαδο-συνεργατικής διαδικασίας, ε) τη δημιουργία ενός χώρου στοχευμένης κοινωνικής δικτύωσης και επικοινωνίας μαθητών και σχολείων από διαφορετικές περιοχές της χώρας και του εξωτερικού, δίνοντας την ευκαιρία σε μαθητές της περιφέρειας να έχουν ισότιμη πρόσβαση στην πολιτιστική εκπαίδευση, στ) τη δημιουργία δομής παροχής υλικού, εκπαίδευσης και υποστήριξης για τους εκπαιδευτικούς, για την υλοποίηση προτάσεων εκπαιδευτικής δράσης σχετικά με νέα τοπία πολιτισμού, ζ) την παροχή δυνατότητας σε σχολεία που δεν έχουν πρόσβαση στα Μουσεία, να τα «επισκεφθούν» μέσω του διαδικτύου και να επωφεληθούν των ψηφιακών εφαρμογών που αναδεικνύονται από τις ψηφιακές τεχνολογίες.

Έπειτα από την αξιολόγηση των 50, συνολικά, προτάσεων που υπεβλήθησαν στο Υπουργείο Παιδείας, η πρόταση του ΠΙΟΠ κατετάγη στην

πρώτη θέση αποσπώντας την υψηλότερη τελική βαθμολογία. Το έργο, που έχει ξεκινήσει και υλοποιείται πιλοτικά εντός της διετίας 2014-2015, απευθύνεται σε μαθητές Γυμνασίου, Γενικού Λυκείου, ΕΠΑΛ και Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας και εφαρμόζεται στα Μουσεία του ΠΙΟΠ, στις περιφέρειες Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης (Μουσείο Μετάξης), Θεσσαλίας (Μουσείο Πλινθοκεραμοποιίας Ν. & Σ. Τσαλαπάτα), Πελοποννήσου (Μουσείο Περιβάλλοντος Στυμφαλίας, Υπαίθριο Μουσείο Υδροκίνησης, Μουσείο Ελιάς και Ελληνικού Λαδιού) και Βορείου Αιγαίου (Μουσείο Βιομηχανικής Ελαιουργίας Λέσβου).

Οι Ανάδοχοι του σχεδιασμού των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων και της αξιολόγησης της πράξης βρήκαν πολύτιμο αρωγό στην έρευνά τους το υλικό της Βιβλιοθήκης ΠΙΟΠ, τόσο σχετικά με τα Μουσεία του Δικτύου και τους θεματικούς άξονες των δράσεων, όσο και για την εκπόνηση της μεθοδολογίας και των εργαλείων της έρευνας αξιολόγησης.

4. Πρόγραμμα LIFE-Stymfalia

Η ανάδειξη της στενής σχέσης μεταξύ πολιτισμού και περιβάλλοντος αποτυπώνεται μέσα από το πρόγραμμα LIFE-Stymfalia: «*Η αειφόρος διαχείριση και χρηματοδότηση της βιοποικιλότητας των υγρότοπων: η περίπτωση της λίμνης Στυμφαλίας (LIFE-Stymfalia)*», στο οποίο το ΠΙΟΠ συμμετέχει ως εταίρος. Η πράξη συγχρηματοδοτείται κατά 50% από το χρηματοδοτικό μέσο LIFE+ της Ευρωπαϊκής Ένωσης (διάρκεια του προγράμματος: 1 Οκτωβρίου 2013-29 Σεπτεμβρίου 2017), με προϋπολογισμό έργου 2.013.290 € (Συμμετοχή ΕΕ: 1.006.646 €).

Σκοπός του προγράμματος LIFE-Stymfalia είναι η αποκατάσταση της λίμνης Στυμφαλίας και η μακροχρόνια προστασία και διαχείρισή της, μέσω της συστηματικής αναχρηματοδότησης που θα εξασφαλίζει η αξιοποίηση της βιομάζας των καλαμιών. Οι στόχοι του προγράμματος είναι: α) η διατήρηση και βελτίωση της κατάστασης των ειδών ενδιαφέροντος για το πρόγραμμα, καθώς και των βιοτόπων τους, β) η εκπόνηση διαχειριστικού σχεδίου και ειδικών σχεδίων δράσης, ώστε να διασφαλιστεί η θεσμική προστασία της περιοχής Natura 2000, γ) η ευαισθητοποίηση και

ενημέρωση των κατοίκων της περιοχής, και ειδικότερα των αγροτών, για το πρόγραμμα και τα αναμενόμενα οφέλη, δ) ο σχεδιασμός δράσεων από το Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς στο Μουσείο Περιβάλλοντος Στυμφαλίας, με σκοπό την ανάδειξη της περιβαλλοντικής αξίας και του πολιτισμικού τοπίου της λίμνης, ε) η ενεργός συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας στην αειφόρο διαχείριση της λίμνης, στ) η δημιουργία θέσεων εργασίας, που θα προκύπτουν από τις καινοτόμες δράσεις του προγράμματος, και ζ) η πρόταση για σύστημα αειφόρου διαχείρισης της περιοχής Natura 2000, το οποίο θα εξασφαλίζει τόσο την προστασία της λίμνης, όσο και τη βιωσιμότητα της διαχείρισής της.

Ο συντονιστής Δικαιούχος του προγράμματος είναι η Τράπεζα Πειραιώς και συνδικαιούχοι το Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς (ΠΙΟΠ), ο Δήμος Σικυωνίων, η ΟΙΚΟΜ Μελετητική Περιβάλλοντος, η Εταιρεία Προστασίας Πρεσπών, και το Κέντρο Ανανεώσιμων Πηγών και Εξοικονόμησης Ενέργειας (ΚΑΠΕ). Ο Όμιλος της Τράπεζας Πειραιώς, συνδυάζοντας την επιχειρηματική ανάπτυξη και την κοινωνική υπευθυνότητα, προάγει συστηματικά τις σχέσεις του με τους κοινωνικούς εταίρους του μέσω ειδικών δράσεων. Παράλληλα, ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος. Σχετικά με την υλοποίηση επιμέρους στόχων του έργου όπως ο σχεδιασμός δράσεων από το ΠΙΟΠ στο Μουσείο Περιβάλλοντος Στυμφαλίας, ενεργή είναι η συμμετοχή της Βιβλιοθήκης ΠΙΟΠ, με τη βιβλιογραφική υποστήριξη του σχεδιασμού των δράσεων αλλά και την υλοποίησή τους.

5. Συμπεράσματα

Είναι προφανές ότι όλα τα στάδια Ένταξης-Υλοποίησης και Λειτουργίας των Πράξεων βασίζονται στην «ολιστική προσέγγιση», στο πλαίσιο της οποίας ο ρόλος της εξειδικευμένης Βιβλιοθήκης του Ιδρύματος είναι κεφαλαιώδης, τόσο για εσωτερική χρήση, όσο και για αξιοποίηση από τους εξωτερικούς συνεργάτες που προκύπτουν κατά την Υλοποίηση και από τους τελικούς αποδέκτες που απολαμβάνουν τα πολλαπλασιαστικά οφέλη της παρέμβασης.

Την ώρα που ένα από τα πρώτα θύματα της κρίσης είναι ο πολιτισμός, ο Όμιλος Πειραιώς τον αντιμετωπίζει ως συμμετοχικό οικονομικό και αναπτυξιακό εργαλείο. Ο Όμιλος έχει καλλιεργήσει μια αδιάλειπτη και οργανική σχέση μεταξύ οικονομίας και πολιτισμού, προάγοντας μια καινοτόμο αντίληψη της πολιτιστικής προσφοράς σε συνάρτηση με τη δημιουργική οικονομία. Οργανώνει υπό την αιγίδα του ένα πλαίσιο δράσης που αντιλαμβάνεται τον πολιτισμό ως βιοτική ανάγκη και όχι ως πολυτέλεια, μετατρέποντας έτσι σε πράξη το αξίωμα ότι οι οικονομικές επιλογές απηχούν την πολιτισμική συγκρότηση της κοινωνίας και ότι οι δημιουργικές κοινωνίες είναι και οι πιο παραγωγικές.

Η πρωτοποριακή αυτή στάση και συνεισφορά, όχι μόνο συντάσσεται με τους νέους ευρωπαϊκούς και διεθνείς στόχους, αλλά επιπλέον λειτουργεί ως πρότυπο για την προώθηση της βιώσιμης, κοινωνικά συμπεριληπτικής, ανάπτυξης.

Ενδεικτική βιβλιογραφία - Πηγές

Hesmondhalgh, D., *The cultural industries*, London: Sage, 2005.

Financing the arts and culture in the European Union: study, European Parliament, Policy Department Structural and Cohesion Policies, November 2006.

Measuring the economic contribution of cultural industries: a review and assessment of current methodological approaches, Montreal, UNESCO Institute for Statistics, 2012.

Menger, P.-M., *Cultural policies in Europe. From a State to a City-Centered Perspective on Cultural Generativity*, Tokyo, National Graduate Institute for Policy Studies, Dec. 2010.

The economy of culture in Europe, European Commission-KEA European Affairs.

The entrepreneurial dimension of the cultural and creative industries, Utrecht, Hogeschool vor de Kunsten Utrecht, 2010.

Towse, R. (ed.), *A handbook of cultural economics*, Cheltenham, Edward Elgar, 2003.

Wiesand, A. J., "Comparative cultural policy research in Europe: a change of paradigm", *Canadian Journal of Communication* 27 (2002), σσ. 369-378.

Εγχειρίδιο Διαδικασιών Διαχείρισης και Ελέγχου Πράξεων Κρατικών Ενισχύσεων, http://www.espa.gr/elibrary/Egxeiridio_Diadikasion_Kratikon_Enisxyseon.pdf (Ημ/νία Έκδοσης 21.5.2008).

Λαζαρέτου, Σ., *Η έξυπνη βιομηχανία: «πολιτιστικές» και «δημιουργικές» βιομηχανίες στην Ελλάδα. Μπορούν να αποτελέσουν προοπτική εξόδου από την κρίση;* Αθήνα, Τράπεζα της Ελλάδος, Διεύθυνση Οικονομικών Μελετών-Τμήμα Ειδικών Μελετών, Φεβρουάριος 2014.

Επίσημη ιστοσελίδα Πολιτιστικού Ιδρύματος Ομίλου Πειραιώς,
<http://www.piop.gr/>.

Επίσημη ιστοσελίδα προγράμματος LIFE-Stymfalia,
<http://www.lifestymfalia.gr/>.